

A vágkeresztúri kerek templom

2009 július 17. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Bár a középkori Magyarország területér?l nagy számban ismerünk kör vagy más középponti alaprajzú, négy-, hat-, tizenkét karéjos, valamint egyéb, centrális teret formáló kápolnákat, templomokat, mégsem szabad az Árpád-korban épült kerek templomokban valamin? jellegzetesen magyar emlékcsoportot látnunk. A velünk szomszédos országokban is b?ven találunk ebb?l az id?b?l származó rokon emlékeket: északnyugaton a germánok és szlávok határvidékén, Bornholm szigetét?l a Lipcse melletti Groitschig, a korai lengyel fejedelmi központokban – Krakkóban, Przemyslben és másutt –, Sziléziában és különösan a cseh–morva területeken százas nagyságrendben ismerünk a mieinkhez hasonló formájú és korú kerek templomokat. Csak Prágában három ilyen rotunda ma is áll, egy negyedik alapját a Vitus-templomban tárták fel, de tucatjával láthatók körtemplomok a Moldva és a Sázava mentén, Plzenben és környékén is. Morvaországban és Ausztria nyugati határrészén szintén s?r?n el?fordulnak, s t?lünk délre, a dalmát hegyekben és a tengerparton szintén láthatunk bel?lük néhány szép példányt.
Hozzájuk hasonlóan Magyarországon is a korai fejedelmi – és egyházi – központokban jelentek meg, legtöbbjük a 973 húsvétján Quedlinburgban megtartott „els? európai hittérít?i konferencia” következményeként. A Dunántúlon és a Felvidéken s?r?bben el?fordulnak rotundák, kelet felé haladva viszont ritkulnak, az országnyi nagyságú Erdélyb?l alig tucatnyit ismerünk. Valamely sajátos építészeti vagy liturgiai „hungaricumot” látni ezekben tehát jobb esetben is romantikus képzelgés. Érdekes, hogy a korai Magyarországon is a szláv nyelvhatárhoz közel fekv? területeken – a Morva határfolyó és a régi nyugati gyep? mentén, illetve a Kárpátok el?terében – találjuk a legtöbb ilyen épületet. A Trencsén megyei Vágkeresztúr itt bemutatott körtemplomának közelében, a ducói (Ducové) dombon a hetvenes években nagyon hasonló alaprajzú, de jóval korábbra keltezett templom falait tárták fel.
Lássuk ezek után a kis falu jókora plébániatemploma mögött rejt?zköd?, idehaza szinte ismeretlen emlékünket! Vágkeresztúr a Szered és Nagyszombat közti f?út derekánál, a Vág folyó jobb oldali mellákága mentén fekszik. Szlovák neve – Krizovany nad Dudváhom – is a Dudvág közelségére utal. A Keresztúr helynév gyakran el?fordul a középkorban, régi magyar szokás szerint az „úr” titulus kijárt Krisztus keresztjének. A minden bizonnyal XI–XII. századi eredet? plébánia patrocíniuma a Szent Kereszt felmagasztalása, búcsúnapja szeptember 14. A kör alakú hajóból és a keleti feléhez enyhén patkóíves apszissal kapcsolódó szentélyb?l álló templom a XIII. század közepén készült, alighanem az 1241–42. évi tatárjárást követ? országos újjáépítés során. Hat méter átmér?j? bels? terét 90 centiméter vastagságú, téglából rakott köpenyfal övezi, amelynek küls? oromzatát a másutt is látható fogazatos téglafríz díszíti. A bejárat a hajó nyugati oldalán van, a t?le 8,5 méterre lév? zárófal tengelyében tölcsérbélletes ablak néz keletnek. Román stílusú ablak nyílt a déli köpenyfalon is, s a bels?ben megfigyelhet? néhány kora gótikus részlet is. A bels? tér legérdekesebb építészeti megoldása a hat k?bordán nyugvó – ezáltal szabályos hatszöget alkotó – kupolaboltozat.
A kis körtemplom mellé 1760–80 között tekintélyes barokk plébániát emeltek, amelybe kápolna gyanánt befoglalták a rotunda négyötöd részét. 1938 után az épületet tovább b?vítették, és alaposan modernizálták. Az utcáról nem látható, hatszázötven esztend?s régiséget e mögött kell keresnünk.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló